

Колб Іван Олександрович, заступник начальника відділу нагляду за додержанням законів при виконанні кримінальних покарань та пробації прокуратури Київської області, кандидат юридичних наук

ЗАХОДИ ПРОФІЛАКТИКИ КОРУПЦІЙНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Як свідчить практика запобігання корупції, на спеціально-кримінологічному рівні досить ефективними є заходи, що здійснюються в межах кримінологічної профілактики (випередження; обмеження; усунення; захисту). Як із цього приводу зауважив В. В. Голіна, сьогоденна практика протидії злочинності потребує саме такої структури зазначеної профілактики, оскільки в ній дійсно викристалізуються види діяльності, які вимагають специфічних навичок, вмій, підготовки, знань, тобто того, на що на практиці не звертається належної уваги [1, с. 23]. З огляду на це, неможливо заперечувати висновок А. Е. Жаліневського, який вважає, що спеціалізація і професіоналізація полягає в тому, що вона, по-перше, потребує все більше спеціальних, зокрема кримінологічних знань, підготовки, заснованої на кримінологічній базі; по-друге, розширюється коло посадових осіб, для яких ця діяльність є основною або провідною; по-третє, як складові профілактики утворюються види діяльності, що потребують специфічних знань, навичок і вмій [2, с. 283].

Якщо виходити зі змісту цих наукових підходів, то профілактикою випередження корупційної злочинності слід вважати такий вид запобіжної діяльності спеціалізованих суб'єктів (національного антикорупційного бюро, Національного агентства з питань протидії корупції, інших спеціалізованих правоохоронних органів), що спрямований на недопущення виникнення і поширення зазначеного суспільно небезпечного явища та його наслідків у суспільному житті.

Профілактика обмеження корупції передбачає вжиття таких запобіжних заходів, що перешкоджають її поширенню серед потенційних суб'єктів корупції шляхом запровадження різноманітних обмежень у їх діяльності та закріплення їх у нормативно-правових актах, якими визначений їхній правовий статус (до таких Законом України «Про запобігання корупції», зокрема, віднесено: заборону зайняття підприємницькою діяльністю для державних службовців; отримання ними неправомірної вигоди; отримання подарунків на певну суму тощо).

Профілактика усунення корупції полягає в такій діяльності суб'єктів її запобігання, що послаблює або ліквідує негативні явища та процеси, які активізують злочинні прояви зазначеного суспільно небезпечного явища. Останні розрізняють залежно від соціального рівня суспільних відносин: від недоліків, зумовлених порушеннями функцій державних органів, господарюючих суб'єктів, громадських організацій, службових осіб і поведінки громадян, кримінальних явищ та процесів, які охоплюють значну частину населення [1, с. 27].

Профілактика захисту від корупції передбачає вжиття таких заходів, що здійснюються з метою ліквідації її детермінант. До об'єктів профілактики захисту від корупції відносять, з одного боку, засоби захисту та збереження державного і приватного майна, а з іншого, – правосвідомість потенційних злочинців [1, с. 29].

У системі заходів запобігання корупції вагоме значення мають і ті із них, що пов'язані з відверненням цих злочинів, а саме: від етапу формування злочинного наміру до початку виконання корупційного діяння. Водночас, як обґрунтовано довів А. П. Закалюк, за відверненням злочинів як одним із напрямів запобіжного характеру визнається самостійність і специфічність, оскільки центр ваги запобіжної роботи переноситься на стадіях, коли виникає умисел та приймається рішення щодо вчинення злочину [3, с. 329].

Як доводить практика, надзвичайно ефективними є також заходи, здійснювані в межах припинення корупції. Зазначеним видом запобіжної діяльності у силу її суто профілактичного спрямування (виявлення осіб, які готують вчинення корупційних злочинів або намагаються безпосереднього його здійснити (замах на злочин), займаються оперативні підрозділи запобігання корупції. У цьому контексті виділяють:

а) заходи спонукання (здійснюються з метою досягнення відмови потенційного корупціонера від продовження злочинної діяльності);

б) заходи перестороги (обережності) (застосовуються для того, щоб створити умови, які виключають можливість чи перешкоджають продовженню розпочатої корупційної діяльності);

в) заходи активного втручання (негайна реакція відповідних суб'єктів запобігання корупції у разі, якщо зволікання має наслідком безпосереднє посягання) [1, с. 38–39].

Таким чином, слід визнати, що жоден запобіжний захід чи їх комплекс не досягнуть мети й бажаного результату в протидії корупції загалом, якщо вони не кореспондуватимуться між собою та напрямами (видами) запобігання злочинам, а також не матимуть системного характеру і впливу на особу корупціонера та детермінанти, що сприяють учиненню означеного суспільно небезпечного діяння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Запобігання злочинності (теорія і практика) : навч. посіб. / В. В. Голіна. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2011. – 120 с.

Жалинский А. Е. Предупреждение преступлений в условиях НТР // Совершенствование мер борьбы с преступностью в условиях научно-технической революции / А. Е. Жалинский; отв. ред. В. Н. Кудрявцев. – М. : Наука, 1980. – С. 280-283.

Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. / А. П. Закалюк. – Київ : Ін Юре, 2007. – Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.